

**KARTA EWIDENCYJNA
ZABYTUKU
NIERUCHOMEGO**

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr

1284

1. Obiekt

83/3 KRUCHTA (BAZYLIKI) I KAPLICA ŚW. ANTONIEGO

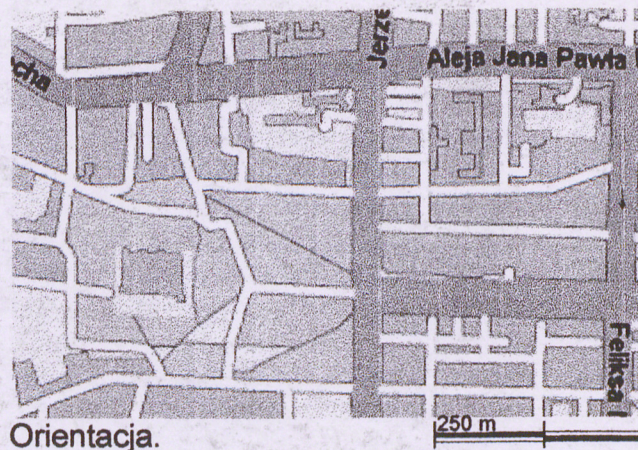
2. Czas powstania

1631 r.

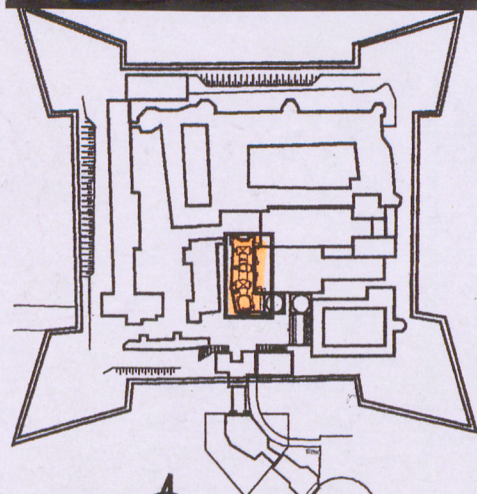
3. Miejscowość

CZĘSTOCHOWA

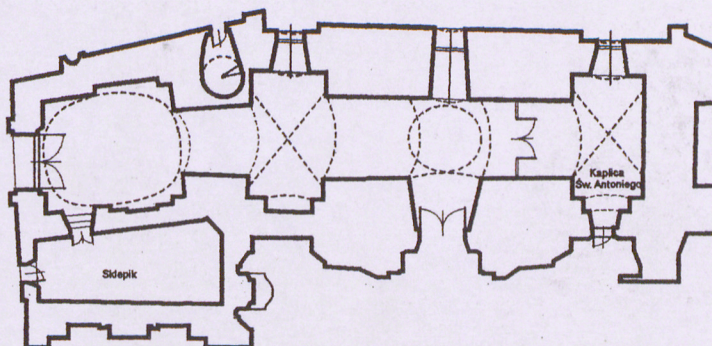
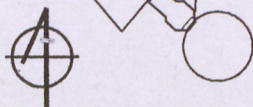
Zdjęcie zab

Orientacja.

Sytuacja.

RZUT PRZYZIEMIA SKALA 1:400

4. Adres

Ul. Kordeckiego 2

nr działki geodezyjnej 1 k.m. 152
nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

Województwo śląskie
Powiat m. Częstochowa
Gmina Częstochowa

6. Poprzednie nazwy miejscowości.

7. Przynależność administracyjna przed a) 1975 i
b) 1999

a) katowickie
b) częstochowskie

8. Właściciel i jego adres

Klasztor Ojców Paulinów na Jasnej Górze
ul. Kordeckiego 2
42-200 Częstochowa

9. Użytkownik i jego adres

j.w.

Rejestr zabytków.

A-12, Pomnik Historii

17.02.1978

<p>12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu</p> <p>Pierwotnie wejście go kościoła klasztornego znajdowało się od zachodu, zgodnie z średniowiecznymi zasadami, świątynia musiała być orientowana. Jak się przypuszcza, aż do początków XVII wieku prowadziło wprost do nawy głównej lub było zaakcentowane niewielką kruchtą. Kościół nie posiadał wieży. Wzniesiono ją dopiero w latach 1617- 20, posadawiając ją w jego pn. zach narożniku. Ok. 1631 roku wprowadzono w obrębie kościoła ważną innowację, zlikwidowano dotychczasowe wejście od zachodu i zbudowano wiodącą do kościoła od południa kopułową kruchtę. Przed kruchtą odbywały się uroczyste powitania królów i innych dostojnych gości.</p> <p>W 1900 roku w czasie wielkiego pożaru wieży, spadające w dół fragmenty górnej partii wieży uszkodziły dachy okolicznych zabudowań w tym między innymi kruchtę i kaplicy św. Antoniego. W 1906 roku odbudowano wieżę, a uszkodzone dachy sąsiednich obiektów wyremontowano. Kopuły kruchtę i dwóch przywieżowych aneksów otrzymały nowe latarnie.</p>	<p>13. Opis (sytuacja, materiał, konstrukcja i technika, sklepienia i stropy, konstrukcja więźby dachowej, rzut, bryła, pokrycie dachu, elewacje, wnętrza - elementy wyposażenia i wystroju, instalacje)</p> <p>Sytuacja usytuowana w centralno-południowej części kompleksu zabudowy klasztornej, w zwartej zabudowie: od wschodu przylega do korpusu bazyliki, od południowego-wschodu sąsiaduje z Kaplicą Denhoffów, od zachodu graniczy ze skrzydłem Pokoi Królewskich (w przyziemiu brama przejściowa prowadząca na tzw. mały dziedziniec pomiędzy wieżą i Pokojami Królewskimi), od południa dziedziniec główny zespołu, od północy dziedziniec przed Kaplicą Matki Bożej.</p> <p>Materiał, konstrukcja i technika murowana z kamienia i cegły na zaprawie wapiennej, otynkowana tynkiem wapiennym i wapienno-cementowym,;</p> <p>Fundamenty z kamienia wapiennego, ściany z kamienia wapiennego i cegły, od wewnątrz obłożone do wys. ok. 2 m okładziną z marmuru, sklepienia i stropy z cegły i kamienia wapiennego, w części kruchtę (1 przęsło) kopuła na pendentywach na podstawie prostokąta o zaokrąglonych narożach, w części przed wejściem do bazyliki kopuła na podstawie eliptycznej na pendentywach, nad 2 przęsłem korytarza pomiędzy kruchtą i Kaplicą Św. Antoniego oraz Kaplicą Św. Antoniego sklepienia krzyżowe, przęsła oddzielone szerokimi gurtami, otwory okienne prostokątne i zamknięte odcinkowo od wewnątrz, w rozglifieniach, w części nad kaplicą Św. Antoniego i kruchcie okrągłe, okna metalowe jednoszynowe o podziałach kwatrowych, okna okrągłe o podziale gwiazdzystym i promienistym, otwory drzwiowe wejściowy sklepiony pełnym łukiem, od zewnątrz ujęty portalem z kamienia (piaskowiec) z dwiema półkolumnami osadzonymi na prostokątnych cokołach, niosącymi belkowanie z profilowanym gzymsem, otwór drzwiowy wewnętrzny prowadzący do bazyliki zamknięty łukiem pełnym w rozglifieniu, prostokątny do pomieszczenia na zapleczu kruchtę (sklepik), drzwi wejściowe dwuskrzydłowe drewniane od zewnątrz obite blachą z kratownicą, wewnętrzne do bazyliki dwie pary jednoskrzydłowych drzwi drewnianych umieszczonych w formie biforium, boczne do przyległego sklepiku drewniane dwuskrzydłowe płycinowe schody kilka stopni wewnętrznych w kruchcie obłożonych granitem, posadzka z płytek granitowych w kruchcie i korytarzu, w kaplicy Św. Antoniego z marmuru czarno-biała.</p> <p>konstrukcja więźby kopuła, więźba drewniana dach czterospadowy, hełm cebulasty z latarnią ośmioboczną nad kaplicą Św. Antoniego i okrągłą nad kruchtą</p> <p>Rzut : kruchtą prowadzi do bazyliki i kaplicy Św. Antoniego, całość (kopułowa część wejściowa, korytarz łączący stanowiący przyziemie wieży, kaplica Św. Antoniego) na planie wydłużonego, nieregularnego prostokąta, czteroprzęsłowa; część wejściowa /1 przęsło/ o formie jakby samodzielnej kaplicy, na planie prostokąta o dłuższej osi północ-południe z niej po wschodniej stronie wejście do przyległej lokalności (ob. sklepik); kruchtą połączona korytarzem z kaplicą Św. Antoniego, w północno-wschodniej części korytarza wejście do bazyliki, kaplica Św. Antoniego na planie prostokąta o dłuższej osi wschód-zachód.</p> <p>Bryła: <i>kruchtą</i>_kopułowa prostopadłościenna, regularna, dwukondygnacyjna nakryta czterospadowym dachem i cebulastym hełmem z latarnią zwieńczoną krzyżem, <i>kaplica Św. Antoniego</i> bryła podzielona na dwie prostopadłościenne części, dolną szerszą zwieńczoną profilowanym gzymsem i górną węższą z gzymsem konsolkowym, nad całością cebulasty hełm z ośmioboczną latarnią, w przyziemiu (od strony północnej) przylega do elewacji kaplicy wsparte na arkadach przekryte jednospadowym dachem przejście z Pokoi Królewskich do kaplicy.</p> <p>Pokrycie dachu blacha miedziana na rąbek stojący</p>
---	--

<p>14. Kubatura</p> <p>1400 m³ (kubatura wewnętrzna netto)</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>Ok. 176 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>sakralne</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>sakralne</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Fundamenty niedostępne Ściany dobre Tynki – wymagają miejscowo napraw Sklepienia dobre Konstrukcja dachu dobra Pokrycie dachu dobre</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Przeprowadzenie prac konserwatorsko-renowacyjnych kruchty (zabrudzenia malatury, ubytki tynku, miejscowe wysolenia muru). Opracowanie krat ewidencyjnych ruchomych.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Archiwum na Jasnej Górze

„Projekt budowlany wymiany posadzki w Bazylice Jasnogórskiej. Architektura i konstrukcja”. Aut. B. Paluszkiewicz, 2007 r. archiwum na Jasnej Górze.

22. Bibliografia

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

25. Opracował arch. Tomasz Ulman, listopad 2008

tekst arch. Tomasz Ulman, listopad 2008

plany, rysunki arch. Tomasz Ulman, listopad 2008

zdjęcia fotograficzne arch. Tomasz Ulman, listopad 2008

miejsce przechowywania negatywów : Archiwum WKZ w Katowicach, Delegatura w Częstochowie

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Nr 1 c.d. pkt 13 opis

Nr 2 rzut przyziemia

Nr 3,4,5 zdjęcia

6, 7

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Częstochowa	Kruchta (Bazyliki) i kaplica Św. Antoniego	c.d. pkt 13 opis

Elewacje: *Kruchta* elewacja frontowa (południowa) jednoosiowa, naroża boniowane, całość zwieńczona profilowanym gzymsem na konsolkach, w przyziemiu ozdobny portal z piaskowca z dwiema półkolumnami na postumentach niosących belkowanie, otwór drzwiowy zamknięty łukiem pełnym, podłucze ozdobione kasetonami z guzami, archiwolta łuku w profilowanym obramieniu, ponad belkowaniem osiowo umieszczone trzy nisze, w środkowej znajduje się rzeźba Matki Boskiej z Dzieciątkiem, w lewej wnęce klęcząca postać św. Antoniego Opata a w prawej wyobrażenie św. Pawła Pierwszego Pustelnika. Całość wieńczy rzeźba św. Michała Archanioła, po bokach wskazują czas tarcze słonecznych zegarów. *Kruchta* nakryta cebulastym hełmem z latarnią na rzucie koła doświetloną prostokątnymi wydłużonymi oknami o podziale kwaterowym, pomiędzy oknami pasy ścian ozdobione kanelowym żłobieniem, bęben latarni zwieńczony profilowanym gzymsem, nakryty baniastym daszkiem. W głębi (za kopułą *kruchty*) druga baniasta kopuła przylegająca do korpusu wieży z ośmioboczną latarnią nakrytą baniastym daszkiem, całość osadzona na prostokątnej podstawie zwieńczonej profilowanym arkadkowym gzymsem od południa z attyką zdobioną motywem arkadkowym. Od wschodu do *kruchty* przylega niewielka lokalność (obecnie sklepik do którego wejście z wnętrza). Elewacja jednoosiowa z prostokątnymi drzwiami ujętymi prostym kamiennym portalem z uszakami, ponad nim trzy prostokątne otwory, całość zwieńczona ozdobnym trójosiowym szczykiem pośrodku z łukowo zamkniętym otworem, ze skromną dekoracją sztukatorską. Elewację zachodnią *kruchty* tworzy przejście bramowe – w przyziemiu Pokoi Królewskich oraz korpus wieży. *Elewację północną* stanowi: w przyziemiu wsparte na arkadach przejście (łącznik) z Pokoi Królewskich do kaplicy, w drugiej i trzeciej kondygnacji korpus kaplicy Św. Antoniego przylegający do korpusu wieży. Arkady łącznika o wysokości 1 kondygnacji zamknięte pełnym łukiem, ponad nimi w osiach małe prostokątne okienka doświetlające korytarz łącznika, całość o skromnym wystroju w postaci prostego gzymsu kordonowego i profilowanego gzymsu wieńczącego. W środkowej niszy na ścianie umieszczona mosiężna tablica upamiętniająca akt zawierzenia papieża Jana Pawła II Matce Jasnogórskiej. Korpus kaplicy Św. Antoniego dwuczęściowy, w drugiej kondygnacji szerszy o boniowanych narożach z prostokątnymi oknami w osiach środkowych od północy i zachodu, otwory okienne w profilowanych opaskach ponad nimi odcinki belkowania, całość zwieńczona profilowanym gzymsem, w trzeciej kondygnacji w osiach okrągłe otwory okienne, elewacje zwieńczone profilowanym gzymsem na konsolkach, ponad nim cebulasty hełm z ośmioboczną latarnią doświetloną okrągłymi okienkami.

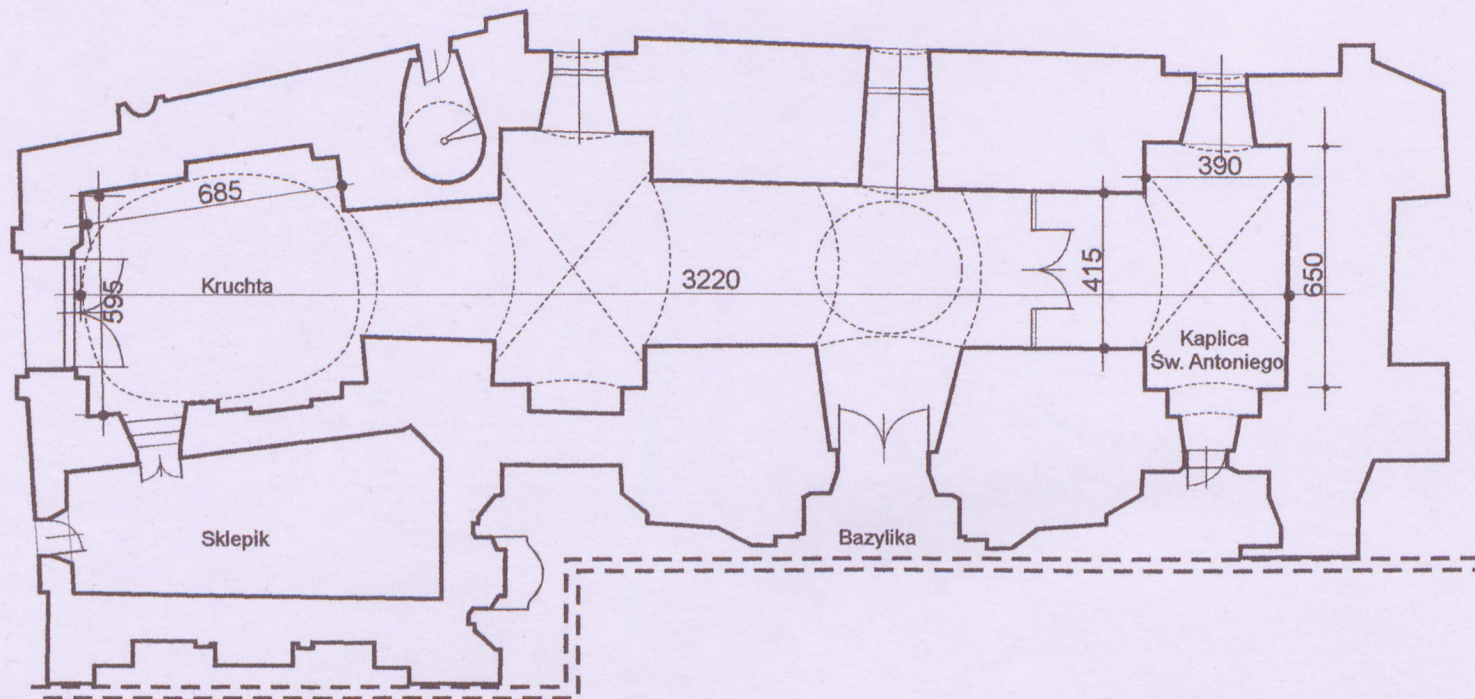
Wnętrza, elementy wystroju i wyposażenia

Sufit i ściany tarczowe *kruchty* zdobią freski z 1817 (na kopule przedstawiają Koronację NMP i na drugiej/przed kaplicą Św. Antoniego/ św. Michała Archanioła, a na ścianach koronację Cudownego Obrazu). Kolejne partie sklepienia dekorują współcześnie wykonane freski Święta Rodzina pielgrzymująca do świątyni jerozolimskiej, Chrystus z uczniami w Emanus, Pielgrzymka w drodze do świętego miejsca, św. Krzysztof.

W kaplicy Św. Antoniego ściany zdobią freski z XVIII przedstawiające życie Św. Antoniego. Przy ścianie płu kaplicy XVIII–wieczny ołtarz portugalskiego świętego Antoniego Padewskiego (patrona m.in. rzeczy zaginionych). Postać świętego znajduje się w centralnym części ołtarza; malunek osłonięty jest sukienką ze srebrnej blachy. Na bokach ołtarza znajdują rzeźby rodziców Marii: na północnym boku Joachima, zaś na południowym Anny. Zdobienia kaplicy (freski przedstawiające życie św. Antoniego) pochodzą z XVIII w. Od *kruchty* kaplicę oddziela XVII-wieczna krata.

Instalacje: elektryczna

1. Miejscowość CZĘSTOCHOWA	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) KRUCHTA (BAZYLIKI) I KAPLICA ŚW. ANTONIEGO	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Rzut przyziemia.
-------------------------------	---	--

KRUCHTA I KAPLICA ŚW. ANTONIEGO SKALA 1:200

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
CZĘSTOCHOWA	KRUCHA (BAZYLIKI) I KAPLICA ŚW. ANTONIEGO	FOTOGRAFIE

1. Elewacja południowa. Portal.

2. Elewacja południowa. Wejście do przyległej lokalności - sklepik.

3. Naroże południowo-zachodnie.

4. Zwieńczenie portalu z rzeźbą Św. Michała Archaniola i niszami z postaciami MB z Dzieciątkiem, św. Antoniego Opata, Św. Pawła Pierwszego Pustelnika oraz tarcze słonecznych zegarów.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
CZĘSTOCHOWA	KRUCHTA (BAZYLIKI) I KAPLICA ŚW. ANTONIEGO	FOTOGRAFIE

5. Widok na elewację północną (w głębi)
Na pierwszym planie elew. póln. Pokoi
Królewskich, dalej wsparty na arkadzie
łącznik z Kaplicą.

6. Frag. elewacji póln. - kopuła nad
Kaplicą św. Antoniego.

7. Kopuły nad kruchtą od strony południowej.

8. Drzeworyt z XIX w. - widok na kruchtę
i kaplicę Denhoffów od strony pld.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
CZĘSTOCHOWA	K R U C H T A (BAZYLIKI) I K A P L I C A ŚW. ANTONIEGO	FOTOGRAFIE

9. Wnętrze kruchty - widok w kierunku wejścia.

10. Fragment gurtu sklepiennego.

11. Widok na podniebie kopuły ze sceną ze Św. Michałem Archaniołem.

12. Sztukatorski element jako "służka" u nasady łuku.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
CZĘSTOCHOWA	K R U C H T A (BAZYLIKI) I K A P L I C A ŚW. ANTONIEGO	FOTOGRAFIE

13. Widok na Kaplicę Św. Antoniego z wnętrza kruchty.

14. Barokowy ołtarz w kaplicy Św. Antoniego.

15. Wschodnia ściana w kaplicy Św. Antoniego (przejście do bazyliki - nie używane).

16. Podłucze arkady wejścia do kaplicy z dekoracją sztukatorsko-malarską.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
CZĘSTOCHOWA	KRUCHTA (BAZYLIKI) I KAPLICA ŚW. ANTONIEGO	FOTOGRAFIE

17. Wnętrze kaplicy Św. Antoniego - ściana zachodnia z oknem.

18. Krzyżowe sklepienie kaplicy z dekoracją sztukatorską i malarską (XVIIIw.)

19. Arkada wejścia - stiukowe obramienie pola bocznego.

20. Figura anioła w pasze sklepienia na ścianie północnej.